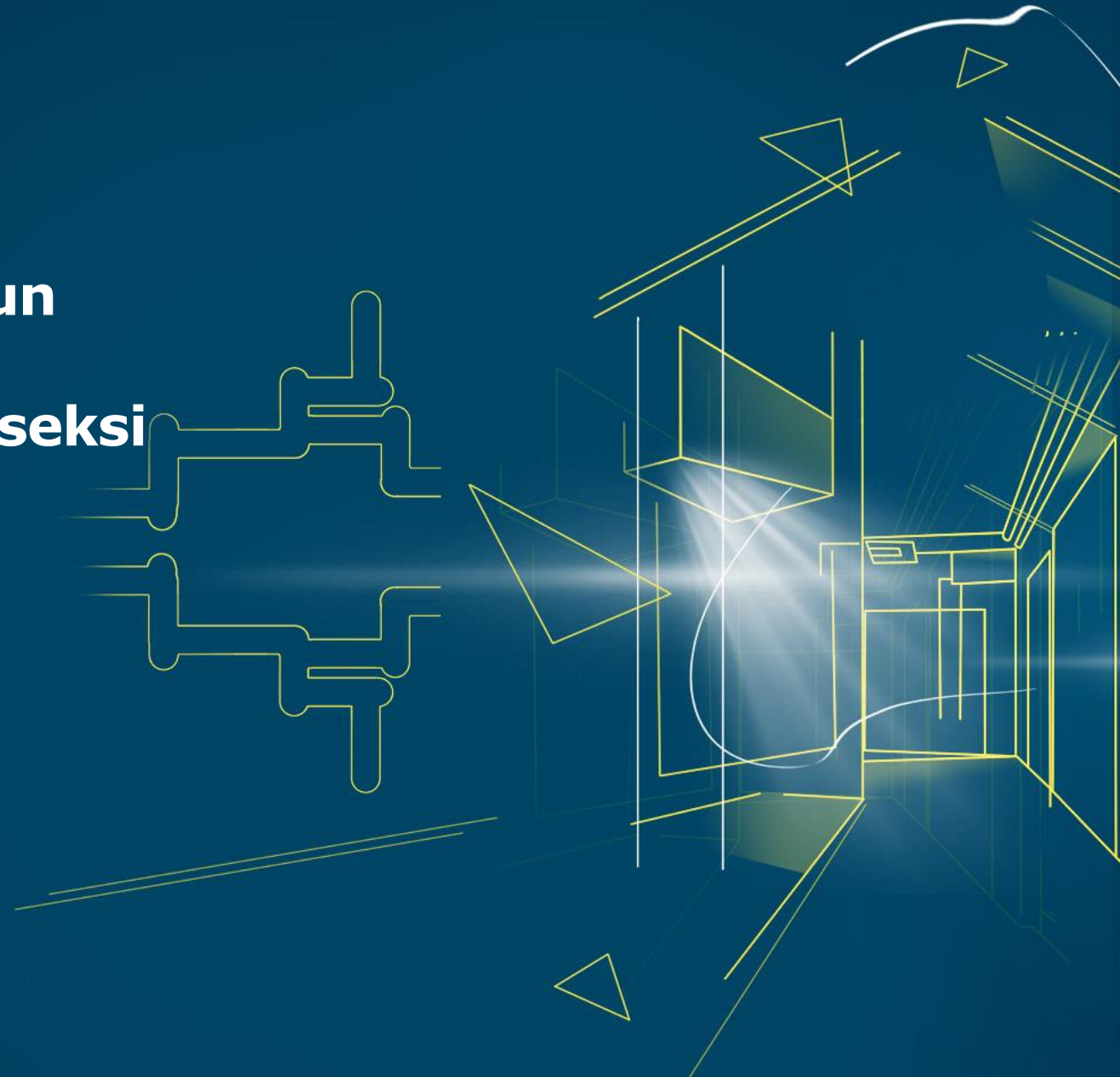

SITOWISE

**Kaupunkiseutu- ja
liikennejärjestelmäsuunnittelun
yhteen nivominen kestävä
kaupunkiliikkumisen edistämiseksi
(KaupsuSump)**

Työohjelma

TIIVISTELMÄ

3. Työvaiheiden tarkemmat kuvaukset (1/3)

1. Selvitysosio
06-09/2023

Selvitysosiossa tunnistetaan aineistotarkastelun avulla, mitä yhteistä ja mitä eroavaisuuksia SUMP-suunnitteluperiaatteissa ja LJ-suunnittelussa on suunnittelun sisällön ja prosessien osalta. Lisäksi tunnistetaan, mitä velvoittavaa TEN-T asetusehdotuksessa esitetään kaupunkinoodeille (MAL-seuduille) kestävän liikkumisen ja kuljettamisen toteuttamiseksi sekä seurantaan (indikaattorit).

Aineistoina käytetään tuoreita SeutuSUMP- ja KAUPSU-projektien raportteja, MAL-verkoston kaupunkiseutujen liikennejärjestelmäsuunnitelmia (LJS) sekä TEN-T asetusehdotusta (ajantasaisin versio). Aineistoista selvitetään, mitä uutta, erilaista ja yhteensovitettavaa SUMP-suunnittelun periaatteet toisivat liikennejärjestelmäsuunnitteluun, sillä Suomessa on ajateltu, että SUMP-toimintamalli on tarkoituksenmukaisinta yhdistää olemassa olevaan suunnittelujärjestelmään. SUMP-suunnittelu keskittyy vahvasti MAL-seutuihin ja toiminnallisiin alueisiin, mutta sen periaatteet ovat sovellettavissa myös pienemmillä seuduilla ja kunnissa.

TEN-T asetusehdotuksen mukaan: *“Sustainable urban mobility plan” (SUMP) means a document for strategic mobility planning, aiming at improving, in a sustainable way, accessibility to and mobility within the functional urban area for people, businesses and goods in view in particular of a better quality of life*. Toiminnallisten alueiden saavutettavuus sekä SUMP:n kokonaisvaltainen lähestymistapa (millaista kaupunkiseutua kehitämme, liikkumisen ja kuljettamisen ympäristöt) kytkevät pohdintoihin mukaan myös kaupunkiseudun maankäytön ja liikenteen yhteensovittamissuunnitelmat (rakennesuunnitelma, kaupunkiseutusuunnitelma, kehityskuvatyöhön tai yhteinen yleiskaavatyö).

TEN-T asetusehdotuksen mukaan kaupunkisolmukohtien (MAL-sopimusseutujen) rooli vahvistuisi kestävässä liikenteessä. Euroopan komission ehdotuksen mukaan TEN-T-kaupunkisolmukohtien on vuoteen 2025 (Euroopan neuvoston ehdotuksen mukaan 2027) mennessä täytettävä kestävä kaupunkiliikenteen suunnitelmien (SUMP) vaatimukset. TEN-T-asetusuudistus mahdollistaisi kestävä ja älykkään liikkumisen strategian toteuttamisen infrastruktuurin osalta – eli tarjoaisi saavutettavuuden kohteille. Lisäksi kaupunkinoodeille esitetään seurantaan erilaisia indikaattoreja, joista osa vaatii prosessien yhteensovittamista ja tietovarantojen kehittämistä seuduilla.

Selvitysosiossa etsitään vastauksia esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin:

- mitä yhteistä ja mitä eroavaisuuksia SUMP:lla ja seutujen LJS:lla on suunnittelun prosessin ja sen sisällön osalta? Entä millaisia ulottuvuuksia kaupunkiseutusuunnittelu tuo prosessiin yhteisesti tavoiteltujen vaikutusten näkökulmasta?
- millaisia indikaattoreja TEN-T asetusehdotuksen mukaan tulisi seurata ja millaisia tietotarpeita ja tietovarantojen kehittämistä ehdotuksen vaatimukset aiheuttavat seudulle tai valtakunnallisesti?

3. Työvaiheiden tarkemmat kuvaukset (2/3)

Kehittämisosiossa ideoidaan ratkaisuja yhteiskehittämisen työpajoissa yhdessä seutujen kanssa. Työpajojen tarkoituksena on yhteinen oppiminen: ennakkotehtävän avulla seuduilta kartoitetaan jo hyväksi havaittuja SUMP:n mukaisia toimia, joita jaetaan työpajassa, sekä SUMP:n synnyttäviä epäselvyyksiä, joihin seudut erityisesti kaipaavat ratkaisuja ja lisää yhteistä ymmärrystä.

Edellisessä työvaiheessa on koottu tietoa, millaisia päivitystarpeita SUMP ja TEN-T asetusehdotus aiheuttaisivat LJS:lle sekä tunnistettu, millaisia yhteisesti tavoiteltuja vaikutuksia liikennejärjestelmän ja maankäytön suunnittelun välillä on. Tietojen avulla konsultti rakentaa ennakkotehtävän, joka määrittää työpajojen 1 ja 2 sisältöä (mistä aiheista keskustellaan). Konsultti työstää itsenäisesti ja omassa sisäisessä asiantuntijapaneelissa niitä aiheita, jotka eivät ole mukana työpajoissa 1 ja 2. Kokonaisuutta käsitellään 3. työpajassa.

Ennakkotehtävällä kysytään seuduilta hyviä kokemuksia ja käytäntöjä, joita on jo tehty SUMP:n toteuttamisessa omana prosessina tai yhteensovittuna LJS:aan. Hyviä käytäntöjä jaetaan työpajassa yhdessä oppimisen hengessä. Seuduilta kysytään myös, millaisia haasteita ne tunnistavat tai ovat jo mahdollisesti kokeneet SUMP:n toteuttamisessa ja seurannassa. Vastausten perusteella valitaan muutamia aiheita työstettäväksi työpajoissa.

Työvaiheessa järjestetään kolme työpajaa, joista kaksi ensimmäistä toteutetaan läsnätilaisuutena.

1. työpaja keskittyy SUMP:n kokonaisvaltaiseen suunnitteluotteeseen ja prosessien yhteensovittamiseen. Saavutettavuus vaikuttaa merkittävästi tulevaisuuden maankäyttöön ja lopulta siihen, miten, millä ja minne saakka liikumme ja kuljetamme. Siksi lähestymme asiaa maankäytön ja liikenteen yhteisesti tavoiteltujen vaikutusten kautta (mm. saavutettavuus, kestävyys, sosiaaliset ja ympäristölliset vaikutukset). Ideoimme, miten LJ-suunnittelua tulisi sisällöllisesti muuttaa, jotta se omaksuisi SUMP:n kokonaisvaltaisen lähestymistavan. Keskustelemme myös mm. siitä, millaista eri suunnittelualojen välistä yhteistyötä tarvitaan, miten eri suunnitteluprosesseja tulisi ajallisesti yhteensovittaa (rullaavuus), ja miten päätöksenteko kytkeytyy suunnitteluun.
2. työpajassa tunnistetaan SUMP:lle ominaisen osallistamisen tavoitteita sekä osallisryhmiä LJ-suunnittelussa ja sen eri vaiheissa. Eri osallisryhmille mietitään sopivia osallistamiskeinoja ja osallistamisen paikkoja. Keskustelemme myös SUMP-suunnitelman seurannan toteuttamisesta ja tietotarpeista, joita asetusehdotuksen vaatimus indikaattoreista aiheuttaa MAL-seuduille. Seurantakeskustelu on hyödyllistä myös muille seuduille, koska usein seuduilla on vastaavia tavoitteita vähintään omassa strategioissa/suunnitelmissa.
3. työpaja kirkastaa kokonaiskuvaa ja evästä suositusten laadintaa, jotta niistä tulisi mahdollisimman käyttökelpoisia. Keskustelemme myös mm. siitä, millaisia hyötyjä LJS-prosessin kehittämisestä saadaan.

3. Työvaiheiden tarkemmat kuvaukset (3/3)

3. Suositusosio
11/2023-01/2024

Suositusosio kiteyttää aiempien työvaiheiden keskeiset havainnot ja työpajojen yhteiskehittämisen tulokset siitä, miten SUMP kannattaisi yhteensovittaa seutujen LJ-suunnitteluun, ja miten SUMP-periaatteiden sekä kaupunkiseutu- ja liikennejärjestelmäsuunnittelun yhteen nivominen kokonaisvaltaisen suunnitteluotteen toteuttamiseksi ja kestäväen kaupunkiliikkumisen edistämiseksi voisi toteutua.

Suositusosiossa kootaan yhteen suositukset, miten SUMP-toimintamallin elementtejä voidaan yhteensovittaa seudulliseen liikennejärjestelmäsuunnitteluun, ja millaisia yhteensovittamistarpeita ja/tai yhteistyön paikkoja muutokset suunnitteluprosesseissa edellyttäisivät liikennejärjestelmä- ja kaupunkiseutusuunnittelussa, kun seudut toteuttavat yhteisiä tavoitteitaan. Suosituksia laadittaessa pyritään tuottamaan tietoa mm. seuraavista aiheista:

- miten liikennejärjestelmäsuunnittelun sisältöä tulisi päivittää, jotta se huomioisi SUMP:lle ominaiset elementit, kuten kokonaisvaltaisen suunnitteluotteen sekä laajat vaikutukset kaupunkikehitykseen sekä liikkumiseen ja kuljettamiseen.
- missä asioissa ja missä vaiheissa seutujen liikennejärjestelmä- ja kaupunkiseutusuunnittelun on tarpeen tehdä tiivistä yhteistyötä, jotta yhteisesti tavoitellut vaikutukset toteutuisivat ja mahdollistaisivat SUMP:n elementit.
- miten liikennejärjestelmäsuunnittelun prosessiin saadaan jatkuvuutta ja rullautuvuutta, ja miten prosessi kytkeytyy päätöksenteon sykliin, MAL-sopimiseen ja Liikenne12-päivitykseen.
- missä suunnittelun vaiheissa ja millä keinoin on hyvä osallistaa erilaisia ryhmiä, esimerkiksi päättäjiä, yrityksiä tai asukkaita, ja mikä vuorovaikutuksen tavoite on kussakin suunnitteluvaiheessa.
- mitä indikaattoreita MAL-seuduilla (kaupunkinoodeissa) tulee seurata, mitä indikaattorit tuottavat suunnitteluun ja miten tiedontuotantoa tulee kehittää.

Huomioimme tulosten raportoinnissa, että MAL-verkostossa on eri kokoisia seutuja, joille SUMP:n elementit voivat näyttäytyä eri tavoin. Lisäksi TEN-T asetusehdotus velvoittaa MAL-kaupunkiseutuja mm. seurantaan. Tarkoituksena on kiinnittää erityistä huomiota suunnitteluprosesseihin, jotta seutujen suunnittelusta saataisiin rullaava prosessi, joka sisältäisi SUMP:n ominaisuuksia, kuten osallisuuden, seurattavuuden sekä palautemekanismit.

Raportointi pyritään rakentamaan siten, että asetusehdotuksen veloitteet kaupunkinoodeille kootaan kohdennetusti MAL-seuduille. SUMP:n periaatteiden toteuttaminen osana LJ-suunnittelua sekä maankäytön ja liikenteen suunnittelun yhteen nivominen pyritään raportoimaan siten, että kaupunkialueiden lisäksi tunnistetaan aiheita, joista myös pienemmät seudut voivat saada vinkkejä, vaikka SUMP keskittyykin vahvasti kaupunkeihin ja toiminnallisille alueille.

2. Työn sisältö

1. Selvitysosio 06-09/2023

Tavoite: Tunnistetaan aineistoista SUMP-prosessin eroavaisuudet ja yhteensovittamistarpeet MAL-verkoston kaupunkiseutujen LJS-prosessiin. Selvitetään, miten LJS voisi omaksua SUMP-elementtejä, prosessista saataisiin rullaava ja osallistava sekä seuranta ja palautemekanismit osaksi prosessia. Lisäksi tunnistetaan, mitä TEN-T asetusehdotus osoittaa kaupunkinoodeille.

Vuorovaikutus:

- Aloituskokous 29.6.23: Työn käynnistyslupa.
- Kickoff seuduille 23.8.23: Infoa työstä.
- Ohjausryhmä I 11.9.: Keskustelu työvaiheen keskeisistä havainnoista.

Vuorovaikutus järjestetään etänä.

Tulokset: koonti eroavaisuuksista ja alustavia ajatuksia suunnitelmien yhteensovittamisesta työvaiheeseen 2.

2. Kehittämisosio 09-11/2023

Tavoite: Ideoidaan suunnittelun sisältöjen ja prosessien yhteensovittamista yhteiskehittämisen työpajoissa, jotta SUMP:n elementit ja TENT-T kaupunkinoodit huomioidaan. Kartoitetaan liikenteen ja maankäytön yhteisesti tavoitellut vaikutukset sekä tunnistetaan tietovarantojen kehittämistarpeita TEN-T asetusehdotuksen indikaattoreille.

Vuorovaikutus:

- Ennakkotehtävä seuduille 09/23.
- Työpaja I vk 41: SUMP ja LJS:n sisältö.
- Työpaja II vk 44: Prosessien kehitys.
- Työpaja III vk 47: Kokonaiskuvan kirkastus ja kehittämisen hyödyt.
- Ohjausryhmä II 11/23: Keskustelu työvaiheen keskeisistä havainnoista.

Vuorovaikutus järjestetään etänä työpajoja I ja II lukuun ottamatta.

Tulokset: koonti kehittämideoista ja työpajamuistiot. Kaupunkinoodiseutujen ja SUMP-verkoston järjestäytyminen.

3. Suositusosio 11/2023-01/2024

Tavoite: Luodaan suosituksia, miten LJS ja SUMP yhteensovitetaan sisällöltään ja prosesseiltaan, millaista yhteistyötä tarvitaan kaupunkiseutusunnittelun rajapinnassa, miten seuranta tulisi kehittää ja mistä asioista MAL-sopimisessa ja Liikenne12-päivityksissä tulisi keskustella.

Vuorovaikutus:

- (Tarvittaessa kommenttikierros seuduille 12/23.)
- Ohjausryhmä III 12/23: Keskustelu työvaiheen keskeisistä havainnoista ja evästys työn viimeistelyyn.
- Päätösseminaari 01/24: Työn tulosten julkistus seuduille.

Vuorovaikutus järjestetään etänä.

Tulokset: suositukset SUMP ja kaupunkinoodien toteuttamiseen osana LJ-suunnittelua.

Kaikki työvaiheet kokoava loppuraportti (PowerPoint) ja tiiviit esittelykalvot keskeisistä suosituksista.